

Uczczenie pamięci poprzedników, elektryków, którzy przyczynili się do rozwoju tej dziedziny techniki w Polsce i na świecie.

Prof. Włodzimierz Krukowski **„Eksperyment decydującym sprawdzianem teorii”**

Włodzimierz Ludwik Krukowski urodził się 19 września 1887 r. w Radomiu. Ojciec jego Antoni był prawnikiem, a matka – Helena z Chmielewskich – córką urzędnika miejskiego.

Antoni Krukowski za pracę wyemigrował z rodziną do Rosji a następnie przenoszą się do Narwy w Estonii.

W 1905 r. Włodzimierz ukończył gimnazjum humanistyczne w Narwie. Jesienią 1905r zapisuje się na wydział matematyczno-fizyczny uniwersytetu w Petersburgu. Wkrótce jednak zorientował się że bardziej mu odpowiadają nauki techniczne i postanawia za zgodą rodziców przenieść się na politechnikę zagraniczną. Wybrał politechnikę w Darmstadtzie.

W pierwszych latach studiów Krukowski pracuje u profesora fizyki Zeisiga i wykonuje pracę na konkurs naukowy Politechniki Darmstadtzkiej pt.: *Badania możliwości zastosowania wahadła poziomego do określenia średniego ciężaru gatunkowego ziemi.*

Po ukończeniu tej pracy Krukowski otrzymuje asystenturę przy Instytucie Sejsmograficznym w Darmstadtzie, a następnie zostaje asystentem Instytutu Fizycznego Politechniki.

W czasie pracy w Instytucie Sejsmograficznym napisał pracę *Tablice współrzędnych dla stacji sejsmograficznej Darmstadt-Jugenhein oraz mapa linii równych odległości i równego azymutu.* wydrukowana w 1908 r.

Pod koniec studiów Krukowski wykonał pracę u profesora W. Petersena *Właściwości kondensatora cylindrycznego przy wysokim napięciu i różnych stopniach ekscentryczności wewnętrznego cylindra,* została również nagrodzona na konkursie i zaliczona jako praca dyplomowa.

W 1912 r. jeszcze przed uzyskaniem dyplomu przyjęty został do laboratorium elektrotechnicznego przez dr inż. A. Möllingera wielkiej fabryki liczników Siemens-Schuckert w Norymberdze.

W 1913 r. otrzymał Krukowski dyplom inżyniera po złożeniu egzaminów dyplomowych z odznaczeniem.(świadcstwo dyplomowe z dn.18 lipca 1913 r.)

Od 1 stycznia 1918 r. zostaje kierownikiem laboratorium elektrotechnicznego i prowadzi samodzielną pracę naukową.

9 grudnia 1918 r. otrzymał Krukowski stopień doktora inżyniera na podstawie rozprawy pt.: *Zjawiska w tarczy licznika indukcyjnego i kompensatora prądu zmiennego jako środek pomocniczy do ich badania.* Egzamin z uzyskaniem doktoratu złożył z odznaczeniem.

Dysertacja ukazała się jako oddzielna książka w 1920 r. w wydaniu J. Springera.

Praca ta, która słusznie uważana jest za bardzo ważną w dziedzinie miernictwa elektrotechnicznego, stanowiła podstawę do teoretycznego i praktycznego rozwoju budowy liczników indukcyjnych energii elektrycznej..

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości Krukowski zwraca się do władz polskich, aby zgłosić swoje prawa do obywatelstwa polskiego pozostając nadal w Norymberdze na stanowisku kierownika laboratorium elektrotechnicznego aż do początku 1926 r. jako obywatel polski.

Pod kierownictwem Krukowskiego i na podstawie jego projektów laboratorium elektrotechniczne fabryki liczników w Norymberdze zostało po wojnie przebudowane i na nowo wyposażone w taki sposób, że uznano je powszechnie za wzorowe i godne naśladowania.

Wiele urządzeń jak kompensatory prądu zmiennego, urządzenia do badania drutu używanego

do fabrykacji przyrządów oraz inne zestawy badawcze, były zbudowane według planów i pomysłów Krukowskiego.

Współpraca naukowo-techniczna zarówno z autorytetami w dziedzinie elektrotechniki oraz z wybitnymi specjalistami w zakresie pomiarów precyzyjnych i doskonale opanowanie techniki pomiarów najwyższej dokładności miało duże znaczenie dla współpracy z Głównym Urzędem Miar oraz dla jego późniejszej pracy w laboratorium Politechniki oraz pracy twórczej i pedagogicznej w kraju.

Pierwszy raz po wojnie przyjechał Krukowski do Polski 1920 r. spotkał się z rodzicami i siostrą i jeszcze w tym roku rozpoczęła się stała współpraca Krukowskiego z GUM.

Krukowski był doradcą naukowym Urzędu oraz członkiem Komisji Elektrycznej.

W wyniku bliższego współdziałania Krukowskiego zostały opracowane bardzo szczegółowo projekty wszystkich urządzeń laboratoriów.

Tęsknota za ojczyzną spowodowała, że w lutym 1926 r. Krukowski wraca do kraju na gorsze stanowisko kierownika biura technicznego proponowane mu przez „Polskie Zakłady Siemens”

Równoległe pisze powszechnie znaną dziś książkę pt. *Grundzüge der Zähler-technik*, (*Podstawy techniki licznikowej*) która została napisana na zlecenie Związku Elektryków Niemieckich (VDE) Nie ulega wątpliwości, że zlecenie tego rodzaju pracy przez VDE cudzoziemcowi, Polakowi świadczy o olbrzymim autorytecie, doświadczeniu i wiedzy Krukowskiego.

Wydał trzy książki w języku niemieckim w tak poważnym wydawnictwie jak J. Springer.

Bilans osiągnięć do 1925 r. to szereg prac ogłoszonych drukiem, oraz wiele wynalazków ok. 40 patentów i wzorów zastrzeżonych prawnie. Niektóre patenty obowiązywały w wielu krajach.

W latach 1927/1928 wykłada na Politechnice Warszawskiej. W 1930 r. został mianowany członkiem rady Państwowych Zakładów Tele-Radiotechnicznych w Warszawie.

W 1930 r. latem Krukowski zostaje wydelegowany na zjazd Międzynarodowej Komisji Elektrycznej (IEC) do Skandynawii, był członkiem Komitetu studiów pomiarowych i został następnie stałym delegatem polskim do tego komitetu.

Na wiosnę 1930 r. wydział mechaniczny Politechniki Lwowskiej zwrócił się do Krukowskiego z propozycją objęcia katedry pomiarów elektrycznych. Zaproponowano mu stanowisko profesora zwyczajnego. Inicjatorem powołania Krukowskiego na katedrę był profesor Politechniki Lwowskiej, dr inż. Kazimierz Idaszewski. Jesienią nominacja została podpisana i Krukowski przenieśli się do Lwowa. Ambicją Krukowskiego było aby studenci jak najwięcej korzystali na wykładach i ćwiczeniach.

Prof. Idaszewski tak o tym wspomina:

„Prof. Krukowski, Sokolnicki i ja pracowaliśmy zgodnie, aby studenci roku III i IV, którym Prof. Fryze dał odpowiedni podkład teoretyczny zasad elektrotechniki, byli dobrymi inżynierami. Wszyscy dyr. zakładów na Górnym Śląsku przyznawali, że nasi absolwenci są na ogół lepsi od wychowanków politechnik zagranicznych”

Laboratorium było nastawione na pomiary o najwyższej precyzji i od 1933 r. opracowywano w nim międzynarodowe wzorce elektryczne wysokiej klasy.

Znamienną cechą indywidualności W. Krukowskiego było jego zamiłowanie do eksperymentu w najszerszym tego słowa znaczeniu, mieszczącym w sobie również pomiar, jako najszlachetniejszy jego rodzaj. Zawsze łączył teorię z eksperymentem, uważając ten ostatni za decydujący sprawdzian teorii.

Wychował wielu metrologów – elektryków, m.in. Andrzeja Jelonka, Jarosława Kuryłowicza, Artura Metala oraz Konstantego Bielańskiego – po wojnie profesorów politechnik we Wrocławiu, Poznaniu i Gliwicach.

W. Krukowski od chwili powrotu do kraju, brał żywy udział w pracach Stowarzyszenia Elektryków Polskich. (w latach 1934-37 czł. Zarządu Głównego SEP, w latach 1936-37 wiceprezes Oddziału Lwowskiego)

Był stałym członkiem Komisji Przepisowej, która uchwałała i wydawała normy dotyczące jakości aparatury elektrycznej oraz przepisy regulujące sposoby i warunki przeprowadzania instalacji elektrycznych. Jako członek Zarządu SEP prof. Krukowski przyjmował udział we wszystkich zagadnieniach, związanych z działalnością Stowarzyszenia. Zaznaczyć należy, że Polska była jednym z nielicznych krajów, które zajmowały się opracowaniem dokładnych przepisów.

Życie rodzinne Krukowskiego upływało bardzo szczęśliwie. Małżeństwo było bezdzielne ale bardzo dobrane, oparte na wzajemnym zrozumieniu i zaufaniu.

Pomiędzy rokiem 1930 a 1939 ukazał się szereg prac na temat pomiarów, w szczególności pomiarów oporu ogniów, na temat podstawowych wzorców i jednostek elektrycznych, fabrykacji przyrządów i urządzeń mierniczych oraz na temat dokładności.

W 1934 r. Krukowski został członkiem korespondentem a od końca 1936 r. członkiem czynnym Akademii Nauk Technicznych.

W latach 1939-41 po zajęciu Lwowa przez Rosjan, był prorektorem do spraw nauki Lwowskiego Instytutu Politechnicznego. Napisał wówczas pracę o historii liczników elektrycznych / *która zaginęła w maszynopisie* /. W tym czasie otrzymał też propozycję wydania książki o licznikach w języku rosyjskim, lecz nie zdążył jej napisać w skutek tragicznej śmierci.

Włodzimierz Krukowski należał do środowiska ludzi postępowych pod względem politycznym i społecznym. Był znany z wyznawania zasad tolerancji i demokracji.

Bezpośrednio po zajęciu Lwowa przez Niemców, w nocy z 3 na 4 lipca 1941 r., Krukowski został aresztowany przez Feldgestapo (organ Wehrmachtu) i natychmiast rozstrzelany nad ranem, wraz z liczną grupą polskich uczonych środowiska lwowskiego, w jarze ulicy Wuleckiej we Lwowie.

Krukowski w chwili śmierci był człowiekiem w pełni sił. Miał 54 lata i cieszył się dobrym zdrowiem, miał perspektywę długiej twórczej pracy naukowej i społecznej.

Monografia o życiu i dziełach Włodzimierza Krukowskiego niech będzie skromnym pomnikiem dla zasłużonego człowieka o nieskazitelnym charakterze i twórczym umyśle.

Włodzimierz Krukowski był jedną z najwybitniejszych postaci na polu polskiej elektrotechniki.

Nie sposób omówić w tak krótkim czasie całą działalność naukową i techniczną Włodzimierza Krukowskiego, który zasłużył się dobrze elektrotechnice polskiej nie tylko przez swoje dzieła i prace, nie tylko przez organizację laboratoriów – to wszystko już dziś przeszło do chlubnych kart historii nauki polskiej – ale i przez to, że wychowankowie jego uczyli i kształcili młode pokolenie polskich elektryków.

Prof. Włodzimierz Krukowski pozostawił po sobie 23 prace z dziedziny elektrotechniki i ponad 60 patentów.

- kompensator prądu przemiennego
- drabinka Krukowskiego (*wyznaczanie błędów miernika wielozakresowego*)

Twórczość naukowa Włodzimierza Krukowskiego była bogata i różnorodna.

Podział dziedzin którymi się zajmował poczyniony po części przez niego samego przedstawia się następująco:

- 1 – wzorce i pomiary precyzyjne,
- 2 - liczniki i przyrządy pomiarowe oraz metody pomiarowe,
- 3 - dziedziny różne

Opracował na podstawie monografii ”*Prace Włodzimierza Krukowskiego*”

Wiesław Michalski

O/Radomski SEP